

НАТАЛИТЕТ СРБА НА КОСОВУ И МЕТОХИЈИ

Перенић Р.¹, Столић Р.², Капетановић С.¹, Столић Д.³

¹ Клиника за гинекологију и акушерство, Грачаница, КБЦ Приштина

² Интерна клиника, Медицински факултет Приштина, Косовска Митровица

³ Дом здравља Приштина

THE NATALITY OF SERBS IN KOSOVO AND METOHİJA

Перенић Р.¹, Столић Р.², Капетановић С.¹, Столић Д.³

¹ Clinic of Gynecology and Obstetrics, Gracanica, CHC Pristina

² Internal clinic, Medical faculty Pristina, Kosovska Mitrovica

³ Health center Pristina

SUMMARY

The birthrate in Serbia has been falling and we are the last country in Europe according the number of newborn children. The aim of this study was to establish the birthrate trend during the period of five years on the territory of Central Kosovo and Metohija, according the data of Gynecology- Obstetrics Clinic/Gracanica, to indicate the importance of an improvement of women's health care, increase the birthrate and population growth rate. There was used a retrospective method of examination of the data from the maternity hospital register in Gracanica. There were also used the data from the death registry in the local community of Donja Gusterica and the records of students enrolled into the first grade of Primary School in Donja Gusterica. During the period from March 2002 to August 2005 there were born 1718 children (912 boys and 806 girls). There is almost no family on this territory with less than three children and there is a significant number of families with four or five children. The number of women who bore six times was 24, seven times was 13 and eight times was 11 while there were two women who born the ninth child and one woman who bore the eleventh child. During the five-year period, on the territory of local community of Donja Gusterica, there died 169 people while, at the same time, the number of students enrolled into the first grade of primary School was 293. An important contribution to growth of natality is an improvement of the women's health care. There was noticed a constant increase in number of newborn children for the mentioned period as well as a significant increase in population growth rate in Central Kosmet.

Keywords: White plague, Birthrate, Population growth, Kosovo and Metohija.

САЖЕТАК

У Србији се све мање рађају деца, по броју живорођене деце последња смо земља у Европи. Циљ у овом раду био је да се утврди кретање наталитета у петогодишњем периоду на територији централног Косова и Метохије, на основу рада Гинеколошко-акушерске клинике/Грачаница, да се укаже на значај побољшања здравствене заштите жена, повећање стопе наталитета и природног прираштаја становништва. Примењен је ретроспективни метод истраживања података из протокола породилишта у Грачаници. Коришћени су подаци из магичних књига умрлих у месној заједници Доња Гуштерица и евиденција уписаних ученика у I разред основне школе у Доњој Гуштерици. Укупно је у периоду од марта 2002. године до августа 2006. године рођено 1718 деце (912 дечака и 806 девојчица). Скоро да нема породице, на овом простору која има мање од три детета а значајан је број породица са четворо и петоро деце. Број жена са шестоструким порођајем је 24, седмоструким 13, осмоструким 11, две жене су родиле девето док је једна породиља добила једанаесто дете. У петогодишњем периоду је на територији месне заједнице Доња Гуштерица умрло 169 особа док је, у истом периоду, број уписаних љака у I разред основне школе 293. Значајан допринос повећању наталитета јесте побољшање здравствене заштите жена. Примењен је константан пораст броја новорођене деце за дати период и значајан пораст природног прираштаја становништва у централном Космету.

Кључне речи: Бела куга, Наталитет, Природни прираштај, Косово и Метохија

УВОД

Бела куга је захватила читаву Србију која се полако претвара у земљу старца, јер се налазимо на прагу популационог просека да популација становника изнад 65 година буде два и по пута бројнија од осталог становништва, што се сматра популационим суновратом једне нације. Тек сваки четврти Србин је млађи од 19 година, са друге стране сваки други Ал-

банац млађи је од 19 година, старих до 60 година на Косову и Метохији је свега 6,9% (1).

У Србији се све мање рађају деца, по броју живорођене деце последња смо земља у Европи. У 1999. години број умрлих је за 29.222 већи у односу на број рођених а 2002. године у Србији је рођено 78.101 дете а умрло је 102.785 становника. У току 1999. го-

дине у Србији се убило 1579 људи, у централној Србији 937 особа, у Војводини 635, док је 247 Београђана себи одузело живот. Ови подаци потврђују нихилистичке сумње да су Срби самоубилачка нација (1,2).

Док се у Србији и Војводини, последњих година, бележи значајан морталитет и смањен наталитет, на Косову и Метохији задњих 80 година постоји права експанзија наталитета, стопа природног прираштаја становништва је највећа у свету. Све општине на Косову и Метохији, осим Зубиног Потока, имају позитиван природни прираштај. Шиптара је 1921. године било 140.000, данас их, према свим релевантним подацима, има више од два милиона. Са претпостављеним трендом раста наталитета Албанци ће 2100. године бројати 4,4 милиона становника на Косову и Метохији. Војводина је 1948. године имала 2,2 пута више становника него Косово и Метохија, данас је Космет бројнији за око 200.000 људи (1,2,3,4).

Последњи егзодус српског народа додатно је смањио популацију Срба на Космету. Очекивало се да ће тај број и надаље бити у опадању због опште политичке и економске ситуације, што се и догодило.

Но, као што се из пепела родила птица феникс и наставила живот, тако је и на овим просторима заискрила светлост поновног рађања.

ЦИЉ РАДА

Циљ рада био је да укаже на повећање стопе наталитета и природног прираштаја становништва, као резултат побољшања здравствене заштите жена у централном делу Космета.

МАТЕРИЈАЛ И МЕТОД РАДА

Ова клиничка судија дизајнирана је као ретроспективно истраживање. Подаци су прикупљени из протокола породилишта Гинеколошко-акушерске клинике, КБЦ Приштина у Грачаници од марта 2002. до августа 2006. године, из матичних књига умрлих у месној заједници Доња Гуштерица и књиге уписаних ученика у I разред основне школе у Доњој Гуштерици у наведеном периоду.

Податке рада породилишта у Грачаници упоредили смо са доступним подацима осталих породилишта на Косову и Метохији у студији која је презентована од стране УНМИК администрације (6).

РЕЗУЛТАТИ РАДА

Организацију гинеколошко-акушерске службе у централном делу Космета, након бомбардовања 1999. године треба посматрати у оквиру укупне организације здравствене службе коју су карактерисали неадекватни просторни услови, са свим техничко организационим и кадровским проблемима као одлика организације здравствене службе у ванредним условима (6,7).

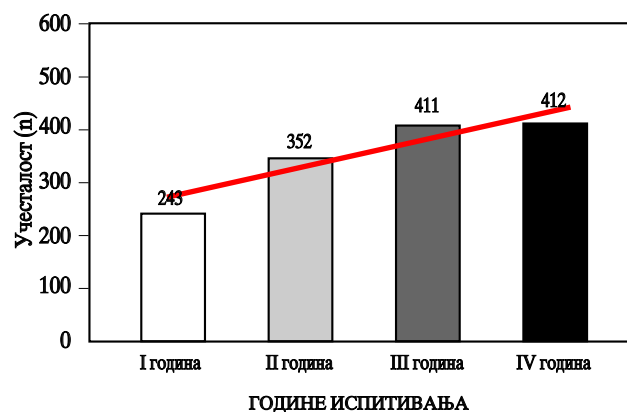
У таквом окружењу и осећају безнађа рођено је, од јула 1999. до априла 2000. године, 101 дете (59 девојчица и 42 дечака). У наредном периоду уочава се значајно побољшање смештајних услова и кадрoвске

структуре запослених, што доводи до подизања здравствене заштите жена на виши ниво и повећања броја новорођене деце. За десет месеци 2002. године рођено је 243 детета (127 дечака и 116 девојчица). У току 2003. године било је 352 новорођена детета (191 дечак и 161 девојчица) 2004. године били смо богатији за 411 новорођене деце (228 дечака и 183 девојчица). 2005. године на свет је дошло 412 детета (216 дечака и 196 девојчица) а у првих осам месеци 2006. године рођено је 300 детета (150 дечака и исто толико девојчица). Укупно је у периоду од марта 2002. до августа 2006. године рођено 1718 деце (912 дечака и 806 девојчица), графикон 1.

Графикон 1. - Број новорођене деце у породилишту Грачаница у петогодишњем периоду

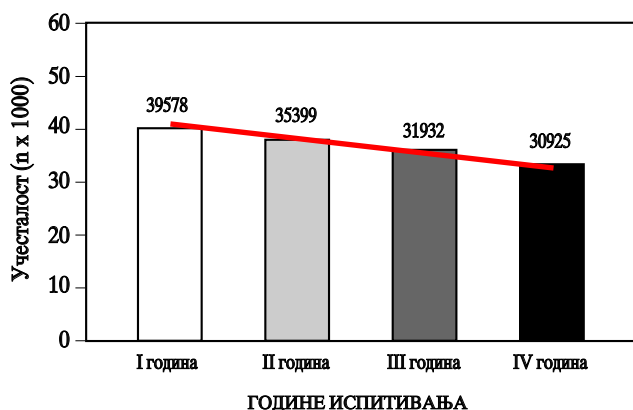
На графикону 2 приказан је рад породилишта КБЦ Грачаница за четворогодишњи период, на коме се види тренд раста броја новорођене деце за период који има комплетне налазе за читаву годину (у првој години праћења број новорођене деце је 243, у другој години 352, трећој 411 а у четвртој години 412).

Графикон 2. - Улазна линија броја новорођене деце у породилишту Грачаница за четворогодишњи период

Графикон 3 приказује опадајући тренд броја новорођене деце у породилиштима на Косову и Метохији где немају приступ Срби (у првој години праће-

ња 39.578; у другој години 35.399; трећој 31.932; а у четвртој години 30.925). Подаци су преузети са сајта УНМИК-а о перинаталном стању на Косову у периоду 2000-2004. године.

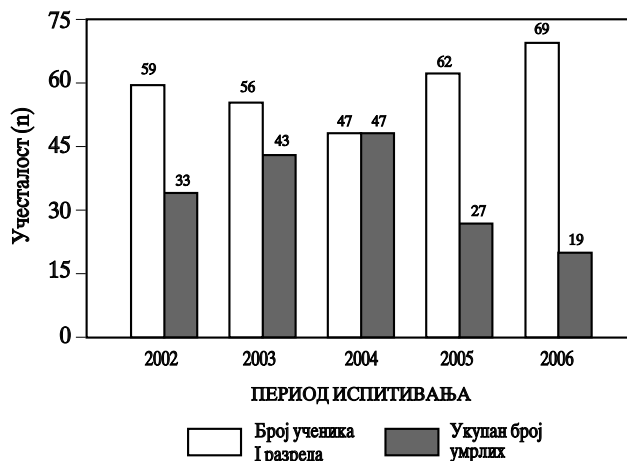
Графикон 3. - Силазна линија броја новорођене деце у осталим породицима Косова и Метохије.

Скоро да нема породице у централном делу Космета са мање од троје деце, или која не планира већи број деце. Уочава се значајан број жена са троструком, односно четвороструком трудноћом, што у условима општег пада наталитета у Србији изузетно радује. Табела 1 показује да постоји велики број мултипара, број жена са шестоструким порођајем је 24, седмоструким 13, осмоструким 11, две жене су родиле девето док је једна породиља добила једанаесто дете.

Табела 1. - Приказ мултипара у испитиваном периоду

Порођај по реду	Број породиља у посматраној години				
	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.
2.	68	116	132	116	89
3.	41	55	58	102	63
4.	24	34	30	34	28
5.	5	11	13	10	13
6.	5	2	4	8	5
7.	4	3	1	-	5
8.	-	2	3	3	3
9.	-	1	-	1	-
10.	-	-	-	-	-
11.	-	1	-	-	-

Због разуђености територије на којој се налази породицима не постоје адекватни подаци за читању територију централног дела Косова и Метохије који би указали на кретање наталитета у овом делу Србије. Као пример је узета месна заједница Доња Гуштерица у којој је однос између броја умрлих и броја уписаних ученика у I разред дат на графикону број 4, на коме је очигледан пораст природног прираштаја становништва за наведени период. Број новоуписаних ученика у I разред основне школе, за период од пет година, је 293, док је број умрлих у истом периоду био 169.

Графикон 4. - Однос између броја уписаних ученика у I разред и броја умрлих на територији месне заједнице Доња Гуштерица

ДИСКУСИЈА

Низак и опадајући наталитет представља основни узрок старења српске популације. Занимљиво је да демографске пројекције за наредно пола столећа предвиђају да ће процес старења популације бити перманентан и врло интензиван. Број старих лица преко 65 година повећаће се за трећину, а удео у укупном делу становништву биће 27,5 посто (4). Са друге стране радује чињеница да се деца у централном делу Косова и Метохије поново рађају и да је уочљив њихов тренд раста. То није случај са подацима добијеним из породицима у којима се поређају Албанке, можда је разлог у већем броју приватних породицима али се може и са друге стране рећи да има већег броја порођаја који је довршен у породицима ван Грачанице.

Очигледно је да сви настали текући проблеми политичке, економске и социјалне генезе (6,7) нису утицали на пад броја новорођене деце, напротив, примећен је стални раст броја порођаја. Значајан допринос повећању наталитета засигурно је побољшање здравствене заштите жена. Изгледа да је подстицајни фактор који је значајно утицао на пораст наталитета и природног прираштаја српског становништва атмосфера угрожености и потреба ојачања корпуса српског националног бића. Сваки помак усмерен према смањењу „беле куге“ побољшава и повећава услове за опстанак Срба на Косову и Метохији. Деца се рађају као плод љубави. Међутим, чин рађања на простору Косова и Метохије се мора посматрати и као резултат осећаја угрожености нације.

ЛИТЕРАТУРА

1. Иковић С. Милосављевић М- Бела куга, Србија без Срба, Нин, 2004, 02. окт. 1997.
2. Младеновић М. „Опстанак“ удружење за борбу против беле куге и за обнову становништва, <http://www.opstanak.org.yu/opstanak/poruke.html>.

3. Зборник резимеа XXXI дани превентивне медицине, Ниш, 24-26 септембар, 1997.
4. Милан Војновић: Старење Србије, <http://www.opstanak.org.yu/opstanak/poguke.html>.
5. Перинатално стање на Косову од 2002-2004.г., сеп., 2005. http://www.zzs-mcs.si/S_external/zzs/2003/isisapr.2003.
6. Столић Р, Перенић Р, Столић Д, Јовановић О.: Организација здравствене заштите становништва у ванредним условима, *Praxis medica* 2001;29 (1-2) 95-98.
7. Перенић Р, Столић Р, Столић Д, Капетановић С. Збрињавање жена у гинеколошко-акушерској амбуланци у Доњој Гуптерици у ванредним околностима током 1999-2000.